

Snaga osnivačkog mita

Politički mitovi i simboli predstavljaju složen, i vrlo često teško shvatljiv deo političke kulture, koji deluje na afektivnu komponentu čovekove ličnosti. Teorija razlikuje nekoliko vrsta mitova značajnih za političku zajednicu, a ovaj tekst se usredsređuje na verovatno najvažniji- osnivački mit, i njegove implikacije na trenutna dešavanja u regionu.

Osnivački mitovi bili su preokupacija raznih teoretičara, od Rima do danas, a o njihovoj snazi i važnosti za stabilnost i reprodukciju zajednice najbolje govori zapažanje Karla Fridriha koji kaže da je „otvoreno pitanje da li politička zajednica može da izgradi politički poredak, a da nije razvila ovaj osnovni mit.“

Zaista, istorija svake nacije koncentrisana je oko jednog događaja i(li) ličnosti, koji se označavaju ključnim za nastanak te nacije, a neke od funkcija osnivačkog mita su jako važne za održanje i stabilnost poretka (obezbeđivanje identiteta, jačanje solidarnosti, legitimizacija političke vlasti itd.)

Neosporna je koheziona i integracijska funkcija mita. Međutim, na primerima Hrvatske i Srbije se mogu uočiti i negativna svojstva osnivačkog mita, usled čije snage je teže demokratizovati društva.

Snaga „Kosovskog mita“ je u poslednjih nekoliko godina evidentna, pratično od proglašenja nezavisnosti. Kada je postalo jasno da se ne mogu početi pregovori o pristupanju Evropskoj Uniji bez

konsolidacije odnosa sa Kosovom, u Srbiji je zavladao mišljenje, u većem delu javnosti, da se treba odreći evropske perspektive (pogrešno procenjujući da će neulazak u EU povećati skoro nepostojeće šanse da Kosovo nastavi da egzistira u granicama Srbije). Takođe, o važnosti mita o Kosovu kao „srcu Srbije“, govori činjenica da se skoro nijedan politički subjekt u Srbiji ne usuđuje da kaže da Kosovo zapravo više de facto ne pripada Srbiji, istovremeno ponavljajući dobropoznatu matricu da ga se „ne smemo odreći“.

Upravo činjenica da Kosovo, kao mesto teritorijalizacije osnivačkog mita, nije pod kontrolom Srbije, mobilise jedan deo građana da insistira na „vraćanju korenima“ i „tradicionalnim srpskim vrednostima“, suprotstavljajući se procesu pridruživanja Evropskoj Uniji, koja se označava kao jedan od krivaca za „otimanje“ Kosova. Ovakva percepcija situacije može ugroziti načelnu podršku evropskim integracijama, a ugrožavanje istih bi zaista bilo pogubno za zemlju sa toliko strukturalnih problema, kao što je Srbija.

Sa druge strane, aktuelna kriza oko uvođenja ćirilice u Vukovaru, mobilisala je deo građana Hrvatske da, ne samo protestuje protiv ove odluke vlasti, već i aktivno učestvuje u „novoј odbrani Vukovara“, fizički skidajući dvojezične table. Da ova akcija nije uperena protiv ćirilice generalno, niti protiv Srba, govore i sledeće dve situacije. Naime, u januaru ove godine u okolini Širokog Brijega, napravljeno je dvanaest ćiriličnih slova visine od po 1,5 metara. Prvobitno čuđenje stanovnika nestalo kada im je „objašnjeno“ da je to zapravo neka druga (arvacka) ćirilica. Prilično mirno su žitelji ovog

dela BiH, koji važe za konzervativnije i nacionalno ostrašćenije, prihvatili ćirilicu, pismo koje ima istorijsku pozadinu na teritoriji današnje Hrvatske (na stranu rasprava o, u najmanju ruku sumnjivom, argumentu da je reč o dve različite ćirilice).

Takođe, u jeku rasprave oko uvođenja ćirilce, u Rijeci se stvara udruženje hrvatsko- -srpskog prijateljstva, prvo takve vrste u Hrvatskoj. Istovremeno, njegovo osnivanje ne izaziva ni izbliza burne reakcije kao situacija u Vukovaru. Šta je, onda, uzrok ovakvih reakcija, ne samo u Vukovaru, već i širom Hrvatske?

Nije, dakle, ni jedan od ova dva elementa pojedinačno podstakao nezadovoljstvo i demonstracije, već njihova specifična kombinacija sa mestom teritorijalizacije mita o „Domovinskom ratu“- Vukovarom.

Slično kao Kosovo kod Srba, Vukovar kod Hrvata izaziva specifična osećanja, a uvođenjem ćirilice u ovaj grad, stvara se osećaj izdaje nacionalnog identiteta formiranom tokom rata. Slično kao kod Srba, koji činjenicu da Kosovo de facto nije pod kontrolom Srbije, i Hrvati uvođenje ćirilice u Vukovar doživljavaju kao nacionalnu frustraciju. I kroz tu prizmu treba posmatrati trenutnu situaciju. Vukovar, kao mesto specifične kolektivne memorije društva, poput Kosova, budi najdublja identitetska pitanja sa jedne i druge strane, zato se i ova dva pitanja ne mogu zaokružiti jednostavnim i jednostranim rešenjima.

I Srbija i Hrvatska su taoci regresivnih tendencija osnivačkih mitova, koji ih sprečavaju da se u potpunosti transformišu i afirmišu kao moderne demokratske države. Nije realno očekivati da će ih u potpunosti odbaciti, nisu to uradile ni mnogo prosperitetnije i u demokratskom smislu, kulturnije nacije. Da li je realno očekivati da će ih donekle ublažiti, i tako

omogućiti modernizaciju svojih društava, ne znam, ali vredi pokušati.